

Tisoč ljudi, 40 konj, 13 Jezusov, en osel

Škofjeloški pasijon *Boj z grehom v trinajstih živih podobah bo znova spektakularen – Pod taktirko režiserja Marcela Brule*

Škofjeloški pasijon patra Romualda Marušiča je tik pred vnovično uprizoritvijo. Tisočgla-va armada nastopajočih prostovoljcev je imela v nedeljo pod taktirko režiserja Marcela Brule vajo v kostumih na vseh lokacijah v Škofji Loki, danes bo generalna, jutri premiera in zatem še šest terminov, ki bodo v postnem predvelikonočnem času in še malo čez poskrbeli za spokorniško kondicijo prisotnih. Boj z grehom v trinajstih živih podobah bo znova spektakularen, trinajst bo tudi Jezusov Kristusov.

VOJKO URBANČIČ

Zimzelene besede *Iz paradiza, tega veseliga luštniga kraja, poberite se, Adam inu Eva, vam angelc šraja!*, prve znane v slovenščini, namenjene dramski uprizoritvi, od leta 2016 pripadajo tudi človeštvu. Tedaj je na Unescovem reprezentativnem seznamu nesnovne kulturne dediščine človeštva spretno pristal tudi *Škofjeloški pasijon*. To besedilo, edino v celoti ohranjeno iz bogatejšega nabora neohranjenih slovenskih pasijonskih dramskih besedil v času baročne katoliške preнове, je prišlo pod mednarodne žaromete, primat mu pripada tudi zato, ker je najstarejša ohranjena evropska režijska knjiga. O njegovem nastanku je literarna stroka odprla več vprašanj, tudi o dataciji. Pater Romuald naj bi ga napisal okoli leta 1715. Do leta 1727, ko je zapustil Škofjo Loko, so sledili še popravki. Za njegovo prvo uprizoritev velja veliki petek, 11. aprila leta 1721, nakar so ga izvajali več desetletij.

Pri uprizoritvah sodeluje 1205

dediščino danes zares živeti. »Moj poudarek je zato predvsem na večji notranji povezanosti celote. Pasijon zame ni niz posameznih prizorov, ampak ena sama pot. Pomembni niso samo veliki prizori, ampak tudi ritem, tišina, zbranstvo, odnos med ljudmi. Tudi organizacijski red je pri takem projektu del umetniškega izraza. Pomemben poudarek tokratne uprizoritve vidim tudi v mladih. Veseli me, da sodeluje veliko mladih, ker to pomeni, da pasijon ni le spomin na preteklost, ampak je tudi živa stvarnost prihodnosti.«

Številke so zgovorne. Pri posamezni uprizoritvi sodeluje 980 prostovoljcev, skupno jih je še več, 1205, kar omogoča izmenjavanje igralcev ob različnih terminih. Še nadaljnjih 250 prostovoljcev je v ekipi šivilj, kostumografinj, redarjev in tehnični ekipi.

Jezusov je skupaj trinajst. Nastopajo v različnih slikah, vtis potrpežljivega junaka vzbudi predvsem tisti, ki ob zgodnjepomladanskih večerih domala gol prezeba na križu. Eden izmed njih, seveda precej slik poprej, pa v Jeruzalem pride z oslom, edinim v pasijonu, v katerem je okoli 40 konj. Za njimi hodita še dva »cestarja«, prav tako protagonista pasijona v ličnih kostumih, ki s tal urno pospravljata rezultate konjske prebave.

Škofjeloški pasijon tudi danes ostaja več kot predstava, skupnostni dogodek, pri katerem sodelujejo generacije ljudi. FOTO TONE ŠTAMCAR

da stroka odprla več vprašanj, tudi o dataciji. Pater Romuald naj bi ga napisal okoli leta 1715. Do leta 1727, ko je zapustil Škofjo Loko, so sledili še popravki. Za njegovo prvo uprizoritev velja veliki petek, 11. aprila leta 1721, nakar so ga izvajali več desetletij.

Pri uprizoritvah sodeluje 1205 prostovoljcev, kar omogoča izmenjavanje igralcev ob različnih terminih. Še nadaljnjih 250 prostovoljcev je v ekipi šivilj, kostumografinj, redarjev in tehnični ekipi.

Če se vrnemo k uvodnemu »šranjanju«. Ob vsakokratnih revizijah besedila ob minulih uprizoritvah ta glagol – izhaja iz nemškega *schreien*, 'vpiti, kričati' – kdaj ni preživel posodabljanja jezika in lektorske čistke, pod letošnjim režiserjem Marcelom Brulo, argentinskim Slovencem, po izobrazbi ekonomistom, ki je doslej režiral muzikale, kot so *Hvalnica družine Trapp*, *Fantom iz opere* in *Lepotica in zver*, je besedilo znova izvirno.

Skupnostni dogodek

»Škofjeloški pasijon tudi danes ostaja več kot predstava,« je prepričan. »Je skupnostni dogodek, pri katerem sodelujejo generacije ljudi. Prav v tem je njegova moč: da ni stvar posameznika, ampak skupnih prizadevanj in skupne vere. Osebnost se zdi najpomembnejša, da pasijon ostane zvest bistvu. Zame ni najprej kulturni dogodek, čeprav ima izjemno kulturno vrednost. Zame je najprej versko dejanje. Šele iz tega raste tudi njegova umetniška in kulturna moč. Če bi izgubil notranje jedro, bi lahko ostala velika forma, a izgubili bi srce.«

Prepričan je, da pri pasijonu ne gre le za obujanje nečesa starega, temveč tudi za vprašanje, kako to

»Tudi sam sem prišel od daleč, pa imam občutek, da sem bil v to zgodbo sprejet. To me gane. Ko imaš pred seboj takšno množico prostovoljcev, med njimi mlade, družine, ljudi, ki prihajajo po službi, po napornih dnevih, se zelo zavedaš, da ti je zaupano nekaj dragocenega. Ti ljudje ne prinašajo samo svojega časa, ampak tudi del sebe. Režiser mora to spoštovati,« je še povedal Brula.

Iz zgodovine pasijona je zgovoren podatek Kajetana Gantarja iz knjige *Oče Romuald: Škofjeloški pasijon* (znanstvenokritična izdaja): baročne prvine bleščečega in kričečega spektakla so nazadnje dobile tako velik obseg, da je kaptuinski definitorij že leta 1765 pri uprizarjanju izrecno prepo-

vedal nastope jezdecev, Turkov, našemljenih farizejev in hudičev, celo vseh dodanih podob iz *Stare zaveze*. Še zgovornejši je podatek, da ga je kmalu zatem, leta 1768, goriški nadškof celo odpravil.

»Pri nekaterih shodih in romanjih so zaradi privlačnosti prilepili stvari, ki so mejile na praznoverje. Goriški nadškof Mihael Attems je krepko moderniziral cerkveno življenje. Profesor gledališke zgodovine na AGRFT Marko Marin je vedel povedati, da so bile procesije ukinjene zaradi nerednosti, predvsem ker da so igralci popivali po gostilnah. No, nekaj je bilo tudi na tem, vse pa gotovo ni res ...« je pred leti za *Delo* o tej ukinitvi, po kateri so pasijon prvič uprizorili šele leta 1936, povedal

Škofjeloški pasijon tudi danes ostaja več kot predstava, skupnostni dogodek, pri katerem sodelujejo generacije ljudi. FOTO TONE ŠTAMCAR

Škofja Loka je uprizoritve spretno vzpostavila kot primer obujanja imenitne kulturne dediščine in produkt verskega turizma. FOTOGRAFIJI TOMAŽ LUNDER

Škofjeloški pasijon je največja predstava, ki jo igra vse mesto. Na fotografiji je ena izmed prejšnjih uprizoritev.

ugledni zgodovinar Cerkve Metod Benedik.

Danes so seveda jezdec, zbor hudičev, ki poje prav tako ubrano kot pozneje zbor bogaboječih likov, smrt z množico okostnjakov, angeli in pisan nabor drugih protagonistov dobrodošli. Škofja Loka je uprizoritve spretno vzpostavila kot primer obujanja imenitne kulturne dediščine in produkt verskega turizma. Vodja letošnje Jakob Vrhovc nam je konec prejšnjega tedna posredoval zadnje podatke o dostopnosti vstopnic. Največje prizorišče na Mestnem trgu je bilo razprodano že pred časom, na vseh štirih lokacijah sta razprodana nedeljska termina 22. in 29. marca, prav tako predstava na velikonočni ponedeljek,

6. aprila. Zanimivo je, da je nekaj vstopnic za premiero 21. marca še dostopnih. O strukturi gledalcev je Vrhovc navedel, da jih okoli polovica pride v sodelovanju z župnijami, za zdaj računajo na okoli 120 avtobusov, okoli polovica je individualnih obiskovalcev.

Pasijon ima zdravilno moč

Za spodbujanje predvelikonočne spokorniške kondicije se v 865 verzih pasijona beseda greh in njene izpeljanke ponovijo več kot stokrat. To ne preseneča, še razsvetljenec Balthasar Hacquet je pozneje, v 18. stoletju, bičal lokalno, globoko baročno kranjsko vraževerje, prešuštvo ipd. V avtobiografiji je zapisal, da je naše kraje zapustil tudi zaradi »mnogih

PREMAGATI TRPLJENJE NA ZEMLJI

Pasijonsko pripoved so z nekaj besedami posrečeno strnili v geslu patra Romualda na portalu *Slovenska biografija*: »Smisel posameznih podob ali prizorov je nekako tale: zaradi padca prvih staršev v raj je človeštvo zapisano smrti in celo peklju, toda Kristus, ki se je boril z grehom še bolj junaško kakor Samson, je s svojo muko in smrtjo rešil ljudi pogube; zato točite solze kakor sv. Jeronim, zakaj samo s solzami pokore boste premagali trpljenje na Zemlji.«

neljubih doživljajev na Kranjskem, ki sem jih bil tam v času dvajsetih let deležen od bigotnega, nekultiviranega, zlobnega prebivalstva; kakršni so skoraj vsi polcivilizirani Slovani.«

Ampak, konec zgodbe dober, vse dobro. Ob minulih uprizoritvah si lahko kdaj opazil, da sta se po koncu predstave in aplavzih Kristus

Prav to, da pasijon pritegne množico ljudi iz Škofje Loke in okolice, da torej sloni na skupnosti, ki ga organizira, je pri tem najzanimivejše, je povedal Tomaž Krpič, domačin s škofjeloškega Mestnega trga, sicer pa sociolog z ljubljanske fakultete za družbene vede, ki se mu je posvetil z nizom strokovnih objav, v katerih so ga zanimala protislovja med, denimo, gledališčem in skupnostjo, amaterizmom in profesionalizmom, igro in performansom ali epistemologijo in vero. Naslov ene izmed njegovih objav je »Pasijon ima zdravilno moč!«: protislovja Škofjeloškega pasijona, v tej pa med drugim opisuje dogodek, ko je sredi predavanja prvega režiserja novodobnih uprizoritev Škofjeloškega pasijona Marjana Kokalja med obiskovalci iztegnila glavo ženska, sicer znana izobraženka, in slovesno izjavila: »Pasijon ima zdravilno moč.«

Na pobudo ministrstva za kulturo je vlada sprejela sklep, s katerim je ugotovila javni interes države za izvedbo Škofjeloškega pasijona v letošnjem letu.

in Judež podala proti istemu točilenemu pultu. Teh v Škofji Loki ne manjka, prav tako ne pikrosti, ki o nekaterih prejšnjih uprizoritvah še krožijo med ljudmi. Denimo o vinjenem Kristusu, ki se je nekoč res trudil ostati na križu, ali, ob neki drugi uprizoritvi, o skrinji zaveze, za katero se je pokazalo, da so v njej hranili pivo ...

Krpiču se zdi zanimivo predvsem, da se ob pasijonu oblikuje gledališka skupnost in ga izvede v enem letu. Letos je njen del tudi sam: v sliki, ki pripada škofjeloškemu cehom, je mesar. »Zame je to oblika raziskovanja, metoda od znotraj. Rad bi doživel, kar mi ljudje sicer pripovedujejo,« je povedal.